

УДК [140.8:37.091.212]:141.78

Погрібна В.Я., канд. філос. наук

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк, Україна, e-mail: v.pogrebnaaya@mail.ru

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Pogribna V.Ya., Cand. Sc. (Philos.)

Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky, Donetsk, Ukraine, e-mail: v.pogrebnaaya@mail.ru

FORMATION HOLISTIC WORLDVIEW OF STUDENTS IN MODERN EDUCATIONAL SPACE AS METHODOLOGICAL PROBLEMS

Мета. Дослідити формування цілісного світогляду студентів у сучасному освітньому просторі як методологічну проблему.

Методика. У статті зроблено спробу розглянути формування світогляду людини в умовах ситуації Постмодерну, визначити специфіку сучасного світогляду як феномену постмодерністської свідомості.

Дослідницький пошук здійснювався шляхом використання діалектичного та герменевтичного методів. Застосування діалектичного методу дозволило розглянути сутність зазначеної проблеми, обґрунтувати специфіку світогляду постсучасної людини. Використання герменевтичного методу зробило можливим проаналізувати використані у цій статті наукові роботи.

Результати. У ході розгляду вищезгаданої проблеми було доведено, що світогляд людини в умовах ситуації Постмодерну характеризується модернізацією (емансипацією) підвалин, що виявляється у: а) розпаді цілісної системи загальних уявлень про світ; б) у знятті пізнавального і ціннісного способів освоєння дійсності; в) парадигма «я – світогляд» замінилася парадигмою «я – чутливість», де суб'єкт усього лише посередник у нескінченному процесі розрізнення відчуттів. Це призводить до «розсвітогляднення» і «розкультурення» (терміни В. Кузнєцова) людини, зворотного негативного перетворення її з особистості в дивід – розщеплений суб'єкт, уламок від «машини бажання».

Наукова новизна. Уточнено знання про феномен світогляду людини Постмодерну.

Практична значущість. Результати поданої роботи можуть бути використані у науково-теоретичних і методичних розробках – під час вивчення курсів соціальної філософії, сучасної філософії, культурології, спецсеминарів для аспірантів, студентів тощо.

Ключові слова: світогляд, парадигма, постмодерністська парадигма, свідомість, суб'єкт, модернізація, атомізація, тілесність, деконструкція, шизофренізація, чуттєвість, маніпульованість, розсвітогляднення, розкультурення.

Актуальність теми дослідження. Становлення відкритого демократичного суспільства в нашій країні, процеси модернізації всіх сфер людської діяльності, у тому числі й освітньої діяльності, обумовили новий підхід до проблеми формування світогляду студентів. Сучасна освітня ситуація вимагає якісно нового фахівця, що має відповідні компетенції, творчої особистості, здатної адекватно реагувати на виклики сучасності, знаходити нестандартні рішення для розв'язання професійних проблем.

Постановка проблеми. Оскільки українське суспільство є динамічною системою, перебуває у постійному розвитку, відкрите для змін, оскільки світогляд – це необхідний імператив формування культури соціально відповідальної та активної особистості, що є надзвичайно актуальним для сьогодення.

Роботи таких сучасних дослідників, як О. Огурцов [11], М. Боровков [4], В. Кохановський [9], В. Яковлев [18], Ю. Хайрулліна [19], В. Кузнецов [10], Т. Туркіна [17], Н. Барсукова [1], Т. Шишелова [1], В. Романова [15], С. Тебієва [16], Л. Єгорова [7], В. Старосотникова [7], О. Веселова [5], О. Редькіна [14], О. Жеглова [6] та ін. утворюють науковий дискурс, у межах якого розгортається аналіз досліджень.

Розглянемо докладніше, в яких аспектах розглядають цю проблему вищезгадані дослідники. Так, В. Яковлев зазначає, що сучасна ситуація невизначеності та альтернативності розвитку ставить людину перед вибором. Це, на його думку, актуалізує проблему світоглядної орієнтації для самовизначення людини. Філософія як світоглядна форма свідомості та соціальний інститут допомагає з'ясувати проблеми буття людини, обрати ціннісні соціальні орієнтири.

В. Кохановський, розглядаючи проблеми розвитку наукового знання, підкреслює важливість наявності чіткої світоглядної позиції науковця за умови використання концептуального апарату в дослідженні [9].

В. Огурцов досліджує трансформацію наукової раціональності в сучасну епоху, аналізує постмодерний проєкт і його наслідки в освіті та науці, розглядає дискурс як нову освітню техніку. Аналізуючи питання використання інформаційних технологій в постмодерну добу, дослідник висловлює думку про негативну роль віртуальних інституцій освіти, які призводять до кардинального руйнування наявної системи університетської освіти [11].

М. Боровков, висвітлюючи проблему філософії та світогляду в гуманітарній культурі, акцентує, що світогляд є своєрідною інтегративною основою для культури особистості, йому належить головна роль у процесах осмислення та оцінювання своїх дій і вчинків. Крім того, він визначає, як вивчення суспільних наук формує гуманітарну складову світогляду [4].

Ю. Хайрулліна досліджує світоглядну структуру особистості, робить її структурно-функціональний аналіз, пропонує реальні перспективи розвитку світоглядної культури особистості [19].

В. Кузнецов аналізує підвалини сучасного світогляду за допомогою специфічного когнітивного інструментарію – концептів «окультурення», «розкультурення», «освітогляднення», «розосвітогляднення», «світоглядна культура», «світоглядне окультурення» та ін.; визначає структуру, зміст сучасних світоглядів (західного – США та країн НАТО і незахідного – російського) як соціальних інститутів [10].

С. Тебієва розглядає процес формування цілісного світогляду студентів технічного ВНЗ і пропонує його модель, аналізує недоліки системи вищої технічної освіти Росії та робить висновок, що формування світогляду не є основоположною метою навчання [16].

Л. Єгорова, В. Старосотникова вивчають процес формування професійного світогляду студентської молоді. Вони акцентують увагу на важливості високого рівня професійної адаптації для ефективної підготовки кваліфікованого працівника, здатного до продуктивної роботи за фахом, перманентного розвитку, соціальної мобільності; визначають причини, що перешкоджають дієвим стратегіям професійної адаптації, які полягають у такому: а) неспроможності ВНЗ сформувати у студентів почуття соціальної спільності; б) відсутності соціальних гарантій з боку ВНЗ [7].

Т. Туркіна дає сутнісну характеристику професійного світогляду, визначає такі рівні професійного світогляду: адаптивний (первинний), експліцитний та продуктивний (кінцевий). Становлення професійного світогляду відбувається від формування схеми професійної діяльності на основі узагальнення первинного професійного досвіду до створення програм професійної діяльності [17].

В. Романова розглядає формування професійного світогляду майбутніх педагогів-психологів на основі акмеологічного підходу. У своїй роботі дослідниця визначила зміст компонентів структури професійного світогляду педагога-психолога, розробила акмеологічну технологію формування професійної освіти [15].

О. Веселова досліджує проблему наукового світогляду студентів у освітньо-виховному процесі вищої школи щодо вироблення технології його ефективного формування [5].

Н. Барсукова і Т. Шишелова визначають комплекс педагогічних умов, що сприяють успішному розвитку наукового світогляду [1].

О. Редькіна розглядає вплив особливостей мотивації на становлення та розвиток світогляду особистості [14].

О. Жеглова, вивчаючи питання формування мовної особистості студентів ВНЗ в умовах гуманітаризації вищої освіти, доходить висновку, що підготовка фахівців вимагає комунікативної спрямованості навчання для розвитку творчого мислення, мовної культури фахівця [6].

Вектор змін на гуманітаризацію, що взято за основу розвитку сучасної України, є відповіддю на модернізаційні виклики глобалізованого світу. Він спрямований на формування гармонійної особистості. Проте аналіз наукових досліджень, власний дослідницький пошук, стан сучасної освіти дозволяють припускати, що проблема формування світогляду студентів у сучасному освітньому просторі містить у собі суперечність, що полягає у необхідності формування *цілісного* (виділено нами) світогляду у студентів і неможливості зробити це в умовах ситуації Постмодерну.

Ця суперечність і зумовила **мету поданої роботи**. У зв'язку з цим спробуємо дослідити формування цілісного світогляду студентів у сучасному освітньому просторі як методологічну проблему.

Виклад основного матеріалу досліджень. Світогляд – це системоутворювальна форма свідомості. Він є фундаментом свідомості. Сучасність, що стрімко змінюється, вимагає, на думку постмодерністів, модернізації (емансипації) свідомості, а отже, і світогляду. Людина не встигає осмислити безперервний потік змін і визначитися щодо них. Вони (зміни) не встигають закріпитися ні в традиції, ні в ментальності. Соціальна програма модернізації має на меті створення нових сфер діяльності, нестримне експериментування, збільшення можливостей вибору шляхом розширення меж дозволеного, автономію одиничного, окремого. Але свобода вибору обмежується свободою споживацького, сексуального і віртуального вибору. Досягнення НТП значною мірою стимулювали цей процес.

Ця ситуація породжує кризу онтології, знеособлення людини, релятивізм, невідомість і, як наслідок, фаталізм і байдужість. Світ є ворожим щодо людини, позбавленим значення. Зростає відчуження людини в сучасному світі. Особа не співвідносить себе з об'єктивною сферою, все менше присутня в ній. Серйозність і необхідність дії виявляються в штучно створених ігрових ситуаціях: спорті, рекламних акціях, організованих розвагах.

Відбулися якісні зміни основ свідомості. Сучасний світогляд характеризується розпадом цілісної сукупності загальних уявлень про світ. Для постмодерністської парадигми свідомості властива перманентна перехідність, тобто перехідність, зведена в принцип. Ніщо не сприймається як єдине ціле, більше того, будь-яке єдине ціле сприймається як несучасне і позбавлене майбутнього.

Сучасність і майбутнє пов'язані з множинністю, хаотичністю, розпадом усіляких зв'язків і значень. Цілком природно, що і свідомість намагається осмислити первинні, схопювані мисленням, значення, зв'язки між якими здійснюються горизонтально та позаієрархічно.

Формалізація і «атомізація» всіх сутнісних сфер призводить до формалізації і «атомізації свідомості», що служить створенню якісно нового культурно-історичного суб'єкта. На місце колективного суб'єкта, що має безпосереднє та безумовне знання, приходять автономний «атомізований суб'єкт» (термін Гегеля), що перебуває в просторі «розсіяних значень» (за Деррідою).

Відбувається штучна шизофренізація свідомості. Шизофренія – це розщеплення свідомості. Тут, у проблемному полі постмодернізму, все може позначати все, оскільки всі значення відносні й умовні. Постмодерністська свідомість не здатна встановити корелятивні або смислові відносини між собою та змінними значеннями, осмислити себе. Так руйнується зв'язність мислення. Такий суб'єкт виявляється нездатним об'єднати в логічну систему одержувані ним повідомлення, сприймає феномени інформаційно. Зовнішній об'єкт залишається чимось зовнішнім щодо суб'єкта (знання як інформація, без усвідомлення, розуміння, переживання). Свідомість постсучасної людини емансипується від світогляду: у ній знімається пізнавальний і ціннісний способи освоєння дійсності. Ця специфіка постмодерністської свідомості й пояснює антиєрархічне вирівнювання всіх значень, яка нічого не сприймає серйозно.

Постмодерністський дослідник назавжди знімає питання про іманентну сутність речей. Будь-який досліджуваний об'єкт розглядається з установкою на байдужість до його внутрішнього змісту. Сучасний системний підхід (полягає в установці, що важливий не внутрішній зміст речей, а їх спосіб організації) створює тенденцію, крайнім проявом якої, на думку багатьох сучасних дослідників, є «імітаційний принцип» (автономний кругообіг текстів). У постмодерністській науці все більше вихолощується зміст. Вона дистанціюється від реальних наукових пошуків, досліджень. Інструментальна наука підміняє процес збагнення (розуміння) світу процесом утилітарного оволодіння (освоєння).

У постмодерністській ситуації замість суб'єкта, що пізнає і володіє чітко визначеним гносеологічним інструментарієм, з'являється суб'єкт, який стає чимось інструментальним, функцією, зводиться до зовнішніх формальних явищ. Парадигма свідомості «я – світогляд» замінилася парадигмою «я – чутливість», де суб'єкт усього лише посередник в нескінченному процесі розрізнення відчуттів як перманентного стану свідомості. Однакова ненавантаженість матеріалу, позбавленого значення, інфантилізує свідомість, дозволяючи їй нічого не брати до уваги. Засоби масової інформації, Інтернет актуалізують архаїчні програми, свободу від належного, артикулюючи відповідні соціально-поведінкові установки.

Кількісне зростання та якісні зміни в промисловості й економіці призвели до створення споживацького суспільства, де сформувався новітній тип постсучасної особи, вільної від усіх традиційних комплексів і пережитків – індивідуаліст, що має споживацько-гедоністичну свідомість. Споживацька (інфляційна) свідомість, позбавлена ідеалів, є маніпульованою. Споживацький вибір є головною життєвою орієнтацією. Споживацька людина є суто тілесною істотою, без духовного виміру.

Тілесність підлягає постмодерністській деконструкції, емансипується. Це досягається шляхом вивільнення тіла від вантажу традиційної культури, символічного капіталу, від історії і майбутнього, що живе одним днем і дрейфує в новому просторі. Постмодерністська деконструкція звільняє інстинкти з-під контролю розуму і моралі, даючи пріоритетний розвиток тілесним практикам.

У цьому аспекті методологія деконструкції полягає в знятті будь-яких бар'єрів, вихід за межі, трансгресивний досвід. У постмодернізмі тіло є не носієм і вираженням духу, а феноменом. Сексуальні дії набувають безлічі додаткових значень, що є для суб'єкта пріоритетними. Тілесність суб'єкта і соціальне значення утворюють простір за-

доволення, де влада, за твердженням Фуко, управляє суб'єктом через збільшення задоволення, якого жадає бажане тіло.

У постмодерністських практиках актуалізується не сутність людини, а тілесність. Турбота людини про себе є питанням про догляд за власним тілом. Тіло стає самоціллю. Як зазначає Козловські, «культура в постмодернізмі редукується до культури тіла, фітнес-культури здорового тіла». [8, с. 63].

Нова чуттєвість коливається від незадоволення до задоволення спогляданням бажаного образу, досягнутого за допомогою фізичних навантажень або сучасних технічних засобів [8, с. 63].

Часто людина обмежується зовнішнім виглядом речей, їх естетичністю, що призводить до його роз'єднаності з світом. Естетична позиція, як правило, і стає для індивідуума «перманентним актом затвердження своєї автентичності» [2, с. 183]. Естетизм, стилізація, дизайн – ось в чому шукає духовну опору постсучасна людина в своєму фрагментарному, безглуздому існуванні. Ця опора, позбавлена значення (а значить, фікція), не допомагає людині пізнати саму себе, ізолює її від інших людей.

Постсучасний світ (суспільство споживання і адекватна йому масова культура), як зазначають сучасні дослідники, орієнтований на професіоналів-фахівців. Знання в постмодернізмі мають конкретну природу, створюються засобами масової комунікації і є інформацією, тому що дають поверхові, розрізнені уявлення про предмет, явище. Формується «людина маси», наповнена відомостями, потрібними для виконання контрольованих операцій. Інформація і професіоналізм стали субститутами світу культури і творчого потенціалу людини. Професіонали, масова культура, вузькопрофесійні знання – складові процесу функціонування постсучасного соціуму формують світогляд постсучасної людини. Особливість цієї ситуації полягає в тому, що постмодернізм формує вузький шар професіоналів і пасивну маніпульовану більшість (споживачів-конформістів). Не дивно, що в умовах прийняття такої загальнометодологічної тенденції відбулися певні зміни, які свідчать про переоцінку культурних цінностей попередніх поколінь, порушення спадкоємності в передачі соціокультурного досвіду. Коли вся увага зосереджується на незадоволеній потребі, сприйняття дійсності різко спотворюється.

Постмодерне суспільство складається з індивідів, що мають «звужену свідомість» (термін С. Кара-Мурзи).

Причинами звуженої свідомості є: формування цілком програмованого, маніпульованого суб'єкта шляхом позбавлення людини символічного капіталу, «культурного ядра», яке включає сукупність уявлень про світ і людину, добро і зло, прекрасне і потворне, високе і низьке, безліч символів і знаків, традицій і забобонів, глибокі знання і великий досвід.

Якщо раніше, в епоху традиційної культури, зведення знань і ідей було впорядкованим, ієрархічно побудованим цілим із центром, який складався з головних предметів, основних тем і «вічних питань», то тепер, у постсучасному суспільстві, культура розпалася на мозаїку випадкових, незв'язаних і структурованих понять. Тілесні практики постмодернізму базуються на символічному убозтві постмодерністського індивіда. Легше збудити та перетворити на потужний імпульс бажання, стримувані потяги, посилити та підкупити їх для перетворення людини в об'єкт маніпуляції – річ.

Для людини постмодерністського типу характерні: відсутність самостійних духовних запитів; відсутність бажання та реальних можливостей для того, щоб робити власний вибір, самому вирішувати життєві проблеми, що виникають перед ним; конформність (позбавлення внутрішнього духовного змісту розвиненої суб'єктивності); маніпульованість.

Єдина цінність людини постмодерністського типу – індивідуальне благо. Формується самодостатній у бажаннях індивід, який має егоїстичну свідомість і ставить у

центр уваги особисті інтереси, споруджує між собою і суспільством (як єдністю) непереборний бар'єр. Це вже розслаблений індивід, що шукає комфортні умови існування для себе, нову якість життя, звільняє себе від вантажу відповідальності, громадянськості, норм, обов'язків.

Постмодерністський суб'єкт є нездатним до тривалої, стійкої інтеграції індивідом, що не має культурного капіталу та діє з позицій індивідуальної вигоди.

Об'єднання індивідів на основі економічних відносин для виконання якоїсь колективної дії, мети формує корпоративну культуру, де присутність цього стандартизованого суб'єкта необов'язкова, оскільки суб'єкт має факультативний статус. Сучасні модернізації – це не що інше як тестування за шкалою індивідуальної придатності. «...Повсюдно тест як засаднича форма соціального контролю за допомогою незліченної множинності практик і відповідей.

Ми живемо в режимі референдуму...Вся система комунікації перейшла від складної синтаксичної структури мови до бінарної ознакової системи «запитання/відповідь», себто до постійного тестування» [3, с. 106]. «Ми живемо не стільки як споживачі, скільки як читальники й відбиральники, себто як елементарні одиниці зчитування» [3, с. 108].

Суб'єкт у постмодерністському дискурсі займає, як правило, установку спостерігача, пасивну позицію. Він не здатний через об'єктивні і суб'єктивні фактори осмислити істинний зміст подій, а може лише констатувати факти, що лежать на поверхні. Відбувається формування знеособленого суб'єкта, здатного наповнитися будь-яким змістом, будь-якими цінностями, якщо вони є доречними.

Таким чином, свідомість у постмодернізмі – посудина, здатна заповнитися будь-яким, наперед не заданим змістом, тобто комунікаційна, що пускається у вільний обіг. Свідомість, по суті, є товаром.

Постмодерністська парадигма як комплекс життєвих стилів, поглядів позиціонує свободу вибору як феноменологічну категорію. Свобода як цінність означає, що в ситуації вимушеного вибору людина діє так, ніби вибір не був вимушеним, тобто свобода – це необхідність.

Справжня свобода пов'язана не з «вибором окреслених координат», а з «вибором самих координат», можливістю вибирати між «вибором вибору або невибору» [8, с. 41].

Проявом свободи може бути і відмова від неї в ім'я інших цінностей. Проте в споживацькому інформаційному суспільстві «вільний вибір» наперед заданий, запрограмований. Звільнення в цій ситуації постмодерністський індивідум розуміє як втрату значення і мети руху, існування, відмову від неповторності, особливості, одиницності, винятковості, від споживання, насамперед престижного.

Свобода в постмодерністському суспільстві означає маніпулювання людиною, тому що в основі всіх його дій лежить невгамоване бажання. Через це бажання й відбувається соціальний контроль. Поняття свободи, за Бодріаром, є виправданням різних соціальних проблем – розпусти, забруднення навколишнього середовища, культурної деградації.

Постмодерністська свідомість формує суб'єкта культури, який буде запитаний у майбутньому. Новий тип свідомості Пелипенко характеризує як «нову природність» [13], яка включає «невтручання в іманентну діалектику іншого, що практично означає не заважати вмирати нежиттєздатному» [12, с. 592-593].

Висновки. Таким чином, у результаті вивчення вищезазначеної проблеми було доведено, що світогляд людини в умовах ситуації Постмодерну характеризується модернізацією (емансипацією) підвалин, що виявляється у:

- а) розпаді цілісної сукупності загальних уявлень про світ;
- б) знятті пізнавального і ціннісного способів освоєння дійсності;

в) парадигма «я – світогляд» замінилася парадигмою «я – чутливість», де суб'єкт усього лише посередник у нескінченному процесі розрізнення відчуттів. Це призводить до «розсвітогляднення» і «розкультурення» (терміни В. Кузнецова) людини, зворотного негативного перетворення її з особистості в дивід – розщеплений суб'єкт, уламок від «машини бажання».

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження механізмів формування світогляду.

Список літератури / References:

1. Барсукова Н.К. Один из подходов к формированию научного мировоззрения студентов / Н.К. Барсукова, Т.И. Шишелова // Современные проблемы науки и образования. – 2008. – № 4. – С. 60-61.
Barsukova, N.K. and Shishelova, T.I. (2008), “One of the approaches to the formation of the scientific worldview students”, *Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniya*, no. 4, pp. 60-61.
2. Блюменкрац М. Мир после смерти вещей (культура непримиримой толерантности) / М. Блюменкрац // Вопросы философии. – 2003. – № 2. – С. 181-184.
Bliumenkrats, M. (2003), “World after the death of things (irreconcilable culture of tolerance)”, *Voprosy filosofii*, no. 2, pp. 181-184.
3. Бодрияр Ж. Символический облик и смерть / Ж. Бодрияр; пер. з фр. – Л.: Кальварія, 2004. – 376 с.
Bodriyar, J. (2004), *Symvolichnyi oblik i smert* [Symbolic registration and death], translated from fr., Kalvariya, Lviv, Ukraine.
4. Боровков М.И. Философия и мировоззрение в гуманитарной культуре [Электронный ресурс] // Социально-экономическое состояние России: пути выхода из кризиса. – СПб.: Ин-т бизнеса и права, 2009. – Режим доступа: <<http://www.ibl.ru/konf/140509/57.html>>.
Borovkov, M.I. (2009), “Philosophy and ideology in the humanitarian culture”, Socio-economic situation in Russia : a way out of the crisis, Institute of Business and Law, St.-Petersburg, available at: www.ibl.ru/konf/140509/57.html.
5. Веселова Е.А. Формирование научного мировоззрения студентов в образовательно-воспитательном процессе высшей школы: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Е.А. Веселова. – Нижний Новгород: Нижегород. гос. архитектурно-строит. ун-т, 2008. – 27 с.
Veselova, Ye.A. (2008), “Formation of scientific outlook of students in the sphere of education Higher School”, Abstract of Ph.D. dissertation, Nizhny Novgorod State University of Architecture and Civil Engineering, Nizhny Novgorod, Ukraine.
6. Жеглова О.А. Формирование языковой личности студентов вуза в условиях гуманитаризации высшего образования / О.А. Жеглова // Молодой ученый. – 2011. – № 6, т. 2. – С. 148-150.
Zheglova, O.A. (2011), “Formation of linguistic identity of university students in terms of higher education humanization”, *Molodoy uchenyy*, no. 6, Vol. 2, pp. 148-150.
7. Егорова Л.С. Процесс формирования профессионального мировоззрения студенческой молодежи / Л.С. Егорова, В.Ю. Старосотникова // Вест. Нижегород. ун-та им. Н.И. Лобачевского. Сер.: Социальные науки. – 2009. – № 4 (16). – С. 58-63.
Yegorova, L.S. and Starosotnikova, V.Yu (2009), “Process of forming professional outlook of students”, *Vestnik Nizhegorodskogo universita im. N.I. Lobachevskogo, Ser. Sotsialnyye nauki*, no. 4 (16), pp. 58-63.
8. Козловски П. Культура постмодернизма / П. Козловски. – М.: Республика, 1997. – 240 с.

- Kozłowski, P. (1997), *Kultura postmodernizma* [Culture of postmodernism], Respublika, Moscow, Russia.
9. Основы философии науки: учеб. пособие / В.П. Кохановский, Т.Г. Лешкевич, Т.П. Матяш, Т.Б. Фатхи. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 608 с.
Kokhanovskiy, V.P., Leshkevich, T.G., Matiash, T.P. and Fatkhi, T.B. (2004), *Osnovy filosofii nauki* [Fundamentals of the philosophy of science], Feniks, Rostov on Don, Russia.
 10. Кузнецов В.Н. Основания современного мировоззрения: социологические особенности мировоззрений 2012 года и последующих лет в контексте РИО+20 / В.Н. Кузнецов. – М.: Книга и бизнес, 2012. – 685 с.
Kuznetsov, V.N. (2012), *Osnovaniya sovremennogo mirovozzreniya: sotsiologicheskiye osobennosti mirovozzreniy 2012 goda i posleduyushchikh let v kontekste RIO+20* [Founding of the modern world: Sociological features of worldviews in 2012 and subsequent years in the context of Rio +20], Kniga i biznes, Moscow, Russia.
 11. Огурцов А.П. Постмодернизм в контексте новых вызовов науки и образования / А.П. Огурцов // Вест. Самар. гуманитар. акад. Сер.: Философия. Филология. – 2006. – № 1 (4). – С. 3-27.
Ogurtsov, A.P. (2006), “Postmodernism in the context of the new challenges of science and education”, *Vestnik Samarskoy gumanitarnoy akademii, Ser. Filosofiya. Filologiya*, no. 1 (4), pp. 3-27.
 12. Панарин А.С. Стратегическая нестабильность в XXI веке / А.С. Панарин. – М.: Эксмо, Алгоритм, 2004. – 640 с.
Panarin, A.S. (2004), *Strategicheskaya nestabilnost v XXI veke* [Strategic instability in the XXI century], Eksmo, Algoritm, Moscow, Russia.
 13. Пространства жизни субъекта: единство и многомерность субъектнообразующей социальной эволюции / Под ред. Э.В. Сайко. – М.: Наука, 2004. – 608 с.
Sayko, E.V. (2004), *Prostranstva zhizni subyekt: yedinstvo i mnogomernost subyektno-obrazuyushchey sotsialnoy evoliutsii* [Living space subject: Unity and multidimensionality subyektnoobrazuyuschey social evolution], Nauka, Moscow, Russia.
 14. Редькина Е.Б. Влияние особенностей мотивации формирования мировоззрения на уровень его развития у учащихся: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Е.Б. Редькина. – М.: МГУ им. М.В. Ломоносова, 1992. – 21 с.
Redkina, Ye.B. (1992), “Influence of singularities motivation formation of outlook on the development level of students”, Abstract of Ph.D. dissertation, Moscow State University named after M.V. Lomonosov, Moscow, Russia.
 15. Романова В.О. Формирование профессионального мировоззрения будущих педагогов-психологов на основе акмеологического подхода: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / В.О. Романова. – Калининград: Рос. гос. ун-т им. Иммануила Канта, 2009. – 26 с.
Romanova, V.O. (2009), “Formation professional outlook of future educational psychologists based on akmeological approach”, Abstract of Ph.D. dissertation, Rossiyskiy gosudarstvennyy universitet imeni Immanuila Kanta, Kaliningrad, Russia.
 16. Тебиева С. А. Психолого-педагогические условия формирования мировоззрения студентов технического вуза: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / С.А. Тебиева. – Владикавказ: Северо-Осет. гос. ун-т им. К.Л. Хетагурова, 2012. – 23 с.
Tebiyeva, S.A. (2012), “Psychological and pedagogical conditions of formation of a technical college students outlook”, Abstract of Ph.D. dissertation, Severo-Osetinskiy gosudarstvennyy universitet imeni K.L. Khetagurova, Vladikavkaz., Russia.

17. Туркина Т.С. Формирование профессионального мировоззрения у студентов учреждений среднего профессионального образования: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Т.С. Туркина. – Йошкар-Ола: Казан. Приволж. федер. ун-т, 2012. – 24 с.
Turkina, T.S. (2012), "Formation of professional outlook among students of secondary vocational education", Abstract of Ph.D. dissertation, Kazanskiy Privolzhskiy federalnyy universitet, Yoshkar-Ola, Russia.
18. Ватин И.В. Философия: учеб. пособие / И.В. Ватин., В.Е. Давидович, Л.В. Жаров [и др.]. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 576 с.
Vatin, I.V., Davidovich, V.Ye., Zharov, L.V., Zolotukhina, Ye.V., Kokhanowskiy, V.P., Matiash, T.P., Nesmeyanov, Ye.Ye. and Yakovlev, V.P. (2003), *Filosofiya* [Philosophy], tutorial, Fenikks, Rostov on Don, Russia.
19. Хайрулліна Ю.О. Світоглядна культура особистості: структурно-функціональний аналіз: монографія / Ю.О. Хайрулліна. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. – 235 с.
Khayrullina, Yu.O. (2011), *Svitohliadna kultura osobystosti: strukturno-funktsionalnyi analiz* [Philosophical culture of personality: is structurally the functional analysis], monograph, Vyd-vo NPU im. M.P. Dragomanova, Kiev, Ukraine.

Цель. Исследовать формирование целостного мировоззрения студентов в современном образовательном пространстве как методологическую проблему.

Методика. В статье сделана попытка рассмотреть формирование мировоззрения человека в условиях ситуации Постмодерна, определить специфику современного мировоззрения как феномена постмодернистского сознания.

Исследовательский поиск осуществлялся путем использования диалектического и герменевтического методов. Применение диалектического метода позволило рассмотреть сущность данной проблемы, обосновать специфику мировоззрения постсовременного человека. Использование герменевтического метода сделало возможным проанализировать научные работы, использованные в этой статье.

Результаты. В ходе рассмотрения вышеупомянутой проблемы было доказано, что мировоззрение человека в условиях ситуации Постмодерна характеризуется модернизацией (эмансипацией) основ, которая проявляется в: а) распаде целостной совокупности общих представлений о мире; б) снятии познавательного и ценностного способов освоения действительности; в) парадигма «я – мировоззрение» сменилась парадигмой «я – чувствительность», где субъект всего лишь посредник в бесконечном процессе различения ощущений. Это приводит к «размировоззрению» и «раскультурированию» (термины В. Кузнецова) человека, обратному отрицательному превращению его из личности в дивид – расщепленный субъект, обломок от «машины желания».

Научная новизна. Уточнено знание о феномене мировоззрения человека Постмодерна.

Практическая значимость. Результаты данной работы могут быть использованы в научно-теоретических и методических разработках при изучении курсов социальной философии, современной философии, культурологии, спецсеминаров для аспирантов, студентов и т.п.

Ключевые слова: мировоззрение, постмодернистская парадигма, сознание, субъект, модернизация, атомизация, телесность, деконструкция, шизофренизация, чувствительность, манипулируемость, размировоззрение, раскультурирование.

Purpose. Explore a holistic worldview of students in modern educational space as a methodological problem.

Methods. The paper attempts to examine the formation of a person's world under the post-modern situation, determine the specificity of the modern world as a phenomenon of postmodern consciousness.

Research was carried out by using search dialectical and hermeneutical methods. Application of the dialectical method allowed us to consider the nature of the problem, to justify the specific mind-

set postmodern man. Using hermeneutic method made it possible to analyze scientific papers used in this article.

Results. Having considered the above-mentioned problem has been proven that the world of human beings in the postmodern situation characterized by modernization (emancipation) bases , which manifests itself in : 1) the decay of a coherent set of common beliefs about the world , 2) in the removal of informative and valuable ways of understanding of reality , and 3) I paradigm - outlook I changed the paradigm - the sensitivity , where the subject is just an intermediary in the endless process of distinguishing sensations. This leads to " razmirovozzrenivaniyu " and " raskulturovaniyu " (terms Kuznetsova) the person to reverse the negative transformation of his personality in dividends - the split subject , a piece of " desiring machines ".

Scientific novelty . Updated knowledge about the phenomenon of human postmodern worldview.

The practical significance . The results of this work can be used in scientific and theoretical and methodological developments in the study of courses of social philosophy , modern philosophy , cultural studies, special seminars for graduate students and the like.

Keywords: outlook, postmodern paradigm, consciousness, subject, modernization, atomization, physicality, deconstruction, schizophrenization, sensitivity, manipulability, non-availability world view, non-availability civilization.

Рекомендовано до публікації д-ром філос. наук
Нікітіним Л.М. Дата надходження рукопису
14.12.2013 р.